

The Gleaner

Vol 1 (1963)

Χρονικά – Σχόλια

eranistes eranistes

doi: [10.12681/er.10577](https://doi.org/10.12681/er.10577)

Copyright © 2016, eranistes eranistes

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

eranistes, eranistes. (2016). Χρονικά – Σχόλια. *The Gleaner*, 1, 158–160. <https://doi.org/10.12681/er.10577>

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ (1811 - 1863)

Τὸ δεύτερο δημοσίευμα τοῦ ΚΝΕ τοῦ ΒΙΕ στὴ σειρά τῶν χρηστικῶν πολυγραφημένων—ἀντὶ χειρογράφου—ἐκδόσεων, πὸν ἐγκαινιάστηκαν μὲ τὴ «Βιβλιογραφία Ἑλληνικῶν Συμμεϊκτων», τὸ ἀπαρτίζει ὁ «Κατάλογος ἑλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν, 1811 - 1863» τοῦ Δ.Σ. Γκίνη. Σ' αὐτὸν καταγράφονται, σύμφωνα μὲ τὴς ἀρχὲς πὸν καθόρισαν καὶ τὴν ἐκδοσὴ τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας τῶν Γκίνη - Μέξα, 628 τίτλοι «ἑλληνιστὶ ἐκδοθέντων» ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν.

Ἡ παρουσίαση καὶ αὐτῆς τῆς βιβλιογραφικῆς συμβολῆς ἐντάσσεται στὰ πλαίσια τῆς προσπάθειας τῶν συνεργατῶν τοῦ ΚΝΕ καὶ τῶν μελῶν τοῦ ΟΜΕΔ γιὰ τὴ διάσωση καὶ ἀνακοίνωση τῶν στοιχείων πὸν θὰ προωθήσουν ἀποτελεσματικὰ τὴ φιλολογικὴ καὶ τὴν ἱστορικὴ ἔρευνα. Ἄλλωστε, τὸ πρὸς τὰ ἐπάνω ὄριο τοῦ Καταλόγου, τὸ 1811, δὲν εἶναι μόνον ἐνδεικτικὸ ἢ περιοριστικὸ: σημαδεύει τὴν ἀπαρχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου στὸν 19ο αἰῶνα. Τὸ 1863, πάλι, συμπίπτει μὲ τὸ τέλος τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας τῶν Γκίνη - Μέξα, τῆς ὁποίας προοριζόταν γὰ ἀποτελέσει παράρτημα ὁ Κατάλογος πὸν δημοσιεύεται σήμερα.

Ὁ Κ. Θ. Δημαρᾶς στὸ εἰσαγωγικὸ του σημείωμα ὑπογραμμίζει τὴ σπουδαιότητα πὸν ἔχουν οἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ γιὰ τὴν ἔρευνα, ἀφοῦ στὶς σελίδες τους ἔχουν ἀποταμιευθεῖ στοιχεῖα πολύτιμα γιὰ τὴν πνευματικὴ, τὴν κοινωνικὴ καὶ τὴν πολιτικὴ μας ἱστορία. Ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ μὲ τὸν Κατάλογο τοῦ Δ. Σ. Γκίνη ὑπάρχει τώρα στὴ διάθεσή μας πίνακας τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν τῶν πενήντα χρόνων, σὲ τάξη ἀλφαβητικὴ, μὲ σύγχρονη παράθεση τοῦ χρόνου κυκλοφορίας τοῦ καθενός. Τὸ δημοσίευμα συμπληρώνεται μὲ δύο Ἐδρετήρια. Στὸ πρῶτο, σὲ χρονολογικὴ σειρά, σημειώνονται πόσα καὶ ποιά εἶναι τὰ ἐντυπα τοῦ κάθε ἔτους καὶ στὸ δεύτερο ἀναγράφονται, ἀλφαβητικά, οἱ πόλεις ὅπου ἐβγαίναν. Οἱ ἀριθμοί, καὶ στὰ δύο Ἐδρετήρια, μετὰ ἀπὸ τὸ ὄνομα τῶν πόλεων ἢ μετὰ ἀπὸ τὴ χρονολογία, ἀντιστοιχοῦν στὸς τίτλους τῶν δημοσιευμάτων, ὅπως αὐτὰ παρουσιάζονται στὸν Κατάλογο, καὶ συνεπῶς παρέχουν τὴν ἔκταση τους μέσα στὸν χῶρο καὶ στὸν χρόνο.

Τὸ δεύτερο Ἐδρετήριο—οἱ «Πόλεις»—ὅταν τὸ χρησιμοποιήσουμε μαζί μὲ τὸ πρῶτο δίνει ἀφορμὴ σὲ χρήσιμες συσχετίσεις, ὅπως: ποιὲς εἶναι οἱ πόλεις πὸν ἔχουν τὸ προβάδισμα στὴν ἐκδοσὴ τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν, ἂν βρισκονται μέσα στὸν ἑλληνικὸ

χῶρο ἢ ἀκόμη πῶς γίνεται ἡ κατανομή τῶν δημοσιευμάτων μέσα στὰ πενήντα χρόνια καὶ ἀκόμη μέσα στὶς δεκαετίες. Ἀλλὰ καὶ ὅταν τὸ χρησιμοποιήσουμε μόνο του, πάλι μᾶς ὀδηγεῖ σὲ ἐνδιαφέροντα συμπεράσματα: ἐμφανίζει τὴν «καταθλιπτικὴ» ὑπεροχὴ τῆς πρωτεύουσας ἀπέναντι σὲ ἄλλες πόλεις, ὑπεροχὴ ὡσὸσο πού τὴν ἀνιχνεύουμε ἀργὰ μέσα στὸν χρόνο. Στὴν Ἀθήνα ἀνήκουν 290 συνολικὰ τίτλοι· ἀπὸ τὶς ἄλλες πόλεις ἀκολουθεῖ τὸ Ναύπλιο μὲ 38 ἀναγραφές, ἡ Ἐρμούπολη μὲ 35, ἡ Πάτρα μὲ 24, ἡ Σμύρνη μὲ 54 ἡ Κωνσταντινούπολη μὲ 25, ἡ Κέρκυρα μὲ 40, ἡ Κεφαλληνία μὲ 27, ἡ Ζάκυνθος μὲ 22. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ἡ ἀνάπτυξη τοῦ τύπου στὰ Ἐπτάνησα στὴ δεκαετία 1850 - 1860· ἔνδειξη καὶ αὐτὴ τῆς ἔντασης πού ἔλαβε στὰ χρόνια αὐτὰ ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν ἔνωση. Ἄν δηλώσουμε ὅτι τὴν ἴδια ἀνάπτυξη παρατηροῦμε γιὰ τὸν τύπο τῆς Σμύρνης, ἴσως θὰ ἔχουμε τὴν ἀφορμὴ γιὰ συστηματικότερη μελέτη καὶ συσχετίσεις γόνιμες. Στὴν Ἀθήνα πάλι βλέπουμε ὅτι ἡ ἔκδοση ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν μετὰ ἀπὸ τὸ 1840, πραγματοποιεῖται μὲ ἴσο σχεδὸν ρυθμὸ στὶς δεκαετίες, τουλάχιστον ἀναφορικὰ μὲ ἄλλες περιοχές, ὅπου ἡ ἀξομείωση, ἄλλοτε συμπτωματικὴ καὶ ἄλλοτε ἐπικαιρικὴ, δημιουργεῖ καὶ ἀνισότητα στὴν χρονικὴ κατανομή τους. Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ ἡ Ἐρμούπολη πού συντηρεῖ σταθερὰ τὸν τύπο της—σημᾶδι κι αὐτὸ τῆς ἀκμῆς της. Πρὸς τὰ ἀντίθετα συμπεράσματα φθάνουμε μελετώντας τὰ δύο Ἐνδρετήρια, ὡς πρὸς τὸ Ναύπλιο: στὴ δεκαετία 1830 - 1840 μετροῦμε 23 τίτλους· ἀπ' αὐτοὺς οἱ 21 ἀνήκουν κιόλας στὴν πρώτη πενταετία. Στὶς δύο ἐπόμενες δεκαετίες 1830 - 40 καὶ 1840 - 50 ἔχουμε 3 καὶ 5 τίτλους ἀντίστοιχα. Προκύπτει ἔτσι ὅτι ἀπὸ τὴ στιγμή πού ἡ πόλη ἔπαυε νὰ ἀποτελεῖ τὸ διοικητικὸ καὶ πολιτικὸ κέντρο τῆς χώρας παρουσιάζει κάμψη στὴν ἔκδοση τοῦ τύπου. Ὡστόσο, ἐπειδὴ συνεχίζει νὰ εἶναι κέντρο δικαστικὸ, μπορεῖ νὰ ἐκδίδει γιὰ περισσότερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, 1837 - 1860, τὴ δικαστικὴ ἐφημερίδα πού εἶχε τὸν τίτλο «Ἐφημερὶς Νομικὴ».

Τὸ πρῶτο Ἐνδρετήριο μᾶς δίνει καὶ τὴν καμπύλη τῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν στὰ πενήντα χρόνια· ἀναφέρω ἐνδεικτικὰ ἀντιστοιχίες: 1811 τίτλοι 2, 1821 τ. 7, 1831 τ. 11, 1841 τ. 47, 1851 τ. 60, 1863 τ. 107.

Ἀποτελεῖ λοιπὸν τὸ τομίδιο τοῦ Α. Σ. Γκίνη ἰσχυρὸ ἐρέθισμα γιὰ διάφορες ἐξειδικευμένες ἐργασίες. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς θὰ ἦταν ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν ὥστε νὰ ξέρουμε τί ἀκριβῶς ἐκπροσώπησαν στὴν πολιτικὴ ζωὴ καὶ γενικότερα στὴν κίνηση τῶν ἰδεῶν. Ἄλλη θὰ ἀποσκοποῦσε στὴ συλλογὴ στοιχείων γιὰ τὴν περιοδικότητα καθὼς καὶ τὴ διάρκεια τοῦ τύπου μὲ σύγχρονη ἀναγωγή στὶς πόλεις ὅπου ἐκδιδόταν, μέσα ἢ ἔξω ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸ χῶρο. Φυσικὰ ἡ συμπλήρωση τοῦ Καταλόγου ὡς πρὸς τυχὸν ἐλλείψεις πού παρουσιάζει μέσα στὰ πενήντα χρόνια, ἀλλὰ κυρίως ἡ συνέχισή του γιὰ τὰ χρόνια μετὰ τὸ 1863, πρέπει νὰ ἀποτελέσει

προσεχή μέριμνα. Σὲ τελευταία φάση ἢ καταγραφή τῶν φαινομένων, ἢ μελέτη καὶ ἢ ἐπεξεργασία τους, θὰ εἶχε στόχο τὴ σύνθεση, ἄρτιας καὶ δλοκληρωμένης, τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου.

Σ Χ Ο Λ Ι Α

ΤΟ ΔΙΠΛΟ ΤΕΥΧΟΣ

Τὸ τεῦχος αὐτὸ κυκλοφορεῖ διπλὸ τὸν Ἰούλιο ἀπὸ τὴν πρόβλεψη τῶν δυσκολιῶν τις ὁποῖτες θὰ εἶχαμε γιὰ νὰ τυπώσουμε τὸ ἐπόμενο, τοῦ τέλους Ἀυγούστου προτιμήσαμε ἀντὶ νὰ καθυστερήσει, νὰ ἐκδοθεῖ δυὸ μῆνες πρὶν. Ἐξ ἄλλου ἡ γενναιοδωρία ἐνὸς ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Ὀμίλου μᾶς ἐπέτρψε νὰ αὐξήσουμε κατὰ 40 σελίδες τὴν παρουσίαση αὐτή. Ἄν ἐπάρχουν καὶ ἄλλοι γενναῖοι χορηγοί, θὰ μποροῦμε κάθε τόσο νὰ προσθέτουμε στίς κανονικὲς 32 σελίδες τοῦ περιοδικοῦ ἓνα τουλάχιστον τυπογραφικό.

ΕΚΘΕΣΗ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Ἡ ἔκθεση τοῦ Γαλλικοῦ Φιλελληνισμοῦ εἶναι ἡ τρίτη, τῆς ἐφετινῆς χρονιάς, στὴ σειρά τῶν ἐπικαιρικῶν ἐκθέσεων πὸν ὀργανώθηκαν ἀπὸ τὸ Ἱστορικό καὶ Ἐθνολογικὸ Μουσεῖο.

Τὸ ἐνδιαφέρον πὸν παρουσιάζουν οἱ ἐκθέσεις αὐτῆς τῆς μορφῆς ὀρίζεται ἀπὸ τὴν συγκέντρωση ἀντικειμένων πὸν δὲν εἶναι πάντα δυνατὸν νὰ ἐκτίθενται μὲ τρόπο μόνιμο, κυρίως ὁμως ἀπὸ τὴν παρουσίαση «ἐπὶ ταυτῶ» ὅσο γίνεται περισσότερων στοιχείων πὸν ἀναφέρονται στὸ ἴδιο θέμα. Ἐξυπηρετεῖται ἔτσι διπλὰ ἡ λειτουργία τοῦ Μουσείου: χωρὶς νὰ παραμερίζεται ἡ αἰσθητικὴ φροντίδα, τονώνεται καὶ καλλιεργεῖται ὁ διδακτικὸς του προορισμός· ἓνα Μουσεῖο πρένὰ εἶναι χῶρος παιδείας.

Οἱ ὀργανωτὲς ἐπιλοφόρησαν τὴν ἐκδήλωση οὕτῃ· Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση καὶ ὁ γαλλικὸς φιλελληνισμὸς ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Διεῦθυντηρίου ἕως τὰ 1830, καθορίζοντας ἔτσι τὴ σημασία ἀλλὰ καὶ τὴν ἔκταση τοῦ γαλλικοῦ φιλελληνισμοῦ. Τὸ κίνημα, πὸν τὴν θεωρητικὴ του βάση τὴν ἀνιχνεύουμε κίβλας στὸ φθίνοντα 18ο αἰώνα, ἀποκτᾶ σύντομα πολιτικὸ χαρακτῆρα καὶ περιεχόμενο.

Τὸ πρῶτο τμήμα στὴν ἔκθεση ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴ συλλογὴ τῶν ἀντικειμένων, ὅσα ὁ Κωνσταντῖνος Ράδος εἶχε παρουσιάσει στὴ Malmaison, στὸ 1921, στὴν ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Ναπολέοντα. Ἐδῶ ἔχει συγκεντρωθεῖ ἡ ἑλληνικὴ παρουσία στὴ γαλλικὴ ζωὴ καὶ δραστηριότητα, ἐνῶ στὸ δεύτερο τμήμα ἔχουν βρεθῆ τὴ θέση τους καὶ στοιχεῖα ἀπὸ τὴ γαλλικὴ προσφορὰ στὸν ἑλληνικὸ ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἡ δράση τῶν φιλελληνικῶν ὀργανώσεων, τῶν Γάλλων ἔθελοντῶν, ἡ βοήθεια πὸν ἡ ἐπίσημη Γαλλία ἔδωσε στὴν Ἑλλάδα· οἱ ἐπιδράσεις πὸν ἄσκησε στὴ φιλολογία, στὸ θέατρο, ἀκόμη στὴν καθημερινὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ἢ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση παρουσιάζονται μὲ τὰ ἀνάλογα ἐκθέματα. Φυλλάδια καὶ ἐκδόσεις φιλελληνικοῦ περιεχομένου ἀπὸ τὰ 1821 ἕως τὰ 1828 πλουτίζουν τὴν Ἐκθεση, πὸν τὴν συμπληρώνει σειρά ἀπὸ φωτοτυπίες μὲ τὴν ἀρθρογραφία τοῦ γαλλικοῦ τύπου τῆς ἐποχῆς. Οἱ τελευταῖες ἀποτελοῦν μέρος ἀπὸ τὴ συλλογὴ πὸν ἔχει σχηματίσει ὁ Ἰω. Μελετόπουλος, συντάκτης καὶ τοῦ κατατοπιστικοῦ γιὰ τὴν Ἐκθεση ἄρθρου - δημοσιεύτηκε στὸν *Messageur d'Athènes*, 17.5.1963 - καὶ τοῦ ὁποίου φροντίδα ἀπετέλεσε καὶ ἡ τρίτη αὐτὴ ἐκδήλωση τοῦ Ἱστορικοῦ καὶ Ἐθνολογικοῦ Μουσείου.

ΜΙΑ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Συμπληρώνονται φέτος 200 χρόνια ἀπὸ τὴν ἔκδοση τοῦ *Traité sur la tolérance* τοῦ Βολταίρου. Γιὰ τὴν θέση τοῦ δοκιμίου αὐτοῦ στὴν ἱστορία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ Διαφωτισμοῦ, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἐπίδρασή του στὴν νεοελληνικὴ σκέψη θὰ ἔχει ἀφορμὴ νὰ μιλήσει ὁ Ἄλκης Ἀγγέλου, παρουσιάζοντας ὅ ἓνα ἀπὸ τὰ προσεχῆ τεύχη τοῦ Ἐρανιστῆ ἓνα νέο χειρόγραφο, βαβικὰ διαφορετικὸ, ἀπὸ τὸ Σχεδιάσμα περὶ τῆς ἀνεξίθρησκείας τοῦ Εὐγένιου Βούλαρη, πὸν ἐκυκλοφόρησε τὸ 1768.